

۲۱۵۹۵۰۶

تغییرات اقلیمی؛ تهدیدی جدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی
(پدیده فناوری‌های نوین)

تألیف

مژده قدوسی

انتشارات آپریس

بهار ۱۳۹۹

سرشناسه	قدوسی، مژده، ۱۳۵۸-
عنوان و نام پدیدآور	: تغییرات اقلیمی؛ تهدیدی جدید علیه صلح و امنیت بین المللی (پدیده فناوری‌های نوین) / تألیف مژده قدوسی؛ ویراستار اژدر پیری سارمانلو.
مشخصات ناشر	: تهران: انتشارات آپریس، چ ۱، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.
فروست	: حقوق بین‌الملل
شابک	: ۳۴۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۲۲-۱۸۴-۹۶۶۰
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: زیرنویس
موضوع	: ص.ع به انگلیسی: Mojdeh Ghoddousi, Climate Change: New Threat to International Peace and Security (New Technologies Phenomenon)
رغوع	: تغییرات اقلیمی -- جنبه‌های زیست‌محیطی -- آینده‌نگری
موضوع	: Climatic Changes -- Environmental Aspects -- Forecasting
موضوع	: تغییرات اقلیمی -- جنبه‌های حقوقی
موضوع	: Climatic Changes -- Legal Aspects
موضوع	: امنیت انسانی
موضوع	: Human Security
موضوع	: امنیت رستی -- همکاری‌های بین‌المللی
موضوع	: Biosecurity -- International Cooperation
شناسه افزوده	: پیری سارمانلو، اژدر، ۱۳۹۸-، ویراستار
رده‌بندی کنگره	: QC ۹۸۱/۸
رده‌بندی دیویی	: ۵۵۱/۶
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۶۱۳۸۶۶۴

عنوان کتاب: تغییرات اقلیمی؛ تهدیدی جدید علیه صلح و امنیت بین المللی (پدیده فناوری‌های نوین)

مؤلف: مژده قدوسی

ویراستار: اژدر پیری سارمانلو

صفحه‌آرا: سحر کریمی

اجرای طرح جلد: مهسا بیدمشکی

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: اردیبهشت ۱۳۹۹

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۸۴-۹۶۶۰

همه حقوق چاپ و نشر برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل یکم: تغییرات آب و هوایی؛ علل و پیامدها.....	۱۳
بخش ۱.....	۱۵
۱- مفهوم تغییرات آب و هوایی (اقلیم).....	۱۵
۱-۱- اقلیم (آب و هوا).....	۱۶
۲-۱- تغییرات اقلیمی.....	۱۶
۳-۱- ریز تغییرات اقلیمی.....	۱۷
۴-۱- رافاقی.....	۱۸
۲- نظریه‌های تغییرات آب و هوایی.....	۱۸
۳- تأثیر تغییرات آب و هوا بر روند زندگی بشر.....	۱۹
۱-۳- تأثیرات محیط.....	۲۱
۲-۳- تأثیرات اجتماعی.....	۲۵
۳-۳- تأثیرات اقتصادی.....	۲۶
۴-۳- تأثیرات سیاسی.....	۲۸
بخش ۲.....	۳۱
۱- عوامل تغییرات آب و هوایی.....	۳۱
۱-۱- عوامل طبیعی.....	۳۲
۱-۱-۱- عامل زمینی.....	۳۲
۲-۱-۱- عامل غیرزمینی.....	۳۲
۲-۱- عوامل انسانی.....	۳۲
۱-۲-۱- هواپزه‌ها (اُتروسل‌ها).....	۳۲
۲-۲-۱- تغییر در ضریب انعکاس (البیدو) زمین.....	۳۳
۳-۲-۱- آلودگی حرارتی.....	۳۳
۴-۲-۱- پدیده گلخانه‌ای.....	۳۳
بخش ۳.....	۳۷
۱- پیامدهای ناشی از تغییرات اقلیمی از منظر حقوق بشر.....	۳۷
۱-۱- آثار تغییرات اقلیمی بر محیط زیست.....	۳۷
۱-۱-۱- افزایش شدت وقوع رویدادهای اقلیمی مانند ال‌نینو.....	۳۷
۲-۱-۱- افزایش سطح آب دریاها.....	۳۸
۳-۱-۱- کمبود آب شیرین.....	۳۹
۴-۱-۱- گسترش خشکسالی.....	۴۰

۴۱	۵-۱-۱- پدیده ریزگرد
۴۲	۶-۱-۱- مهاجرت
۴۳	۷-۱-۱- پدیده فناوری‌های زیست‌محیطی
۴۵	فصل دوم: صلح، امنیت انسانی و حقوق بشر
۴۷	بخش ۱
۴۷	۱- تحول و توسعه مفهوم تهدید بر صلح
۴۸	۲- طرح تغییرات آب و هوایی به منزله یک مسأله امنیتی
۵۳	۳- تحول مفهومی صلح و امنیت بین‌المللی
۵۶	۴- مصادیق جدید نقض یا تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی
۶۰	بخش ۲
۶۰	۱- رابطه تغییرات آب و هوایی با امنیت انسانی
۶۰	۱-۱- امنیت انسانی موضوعی در دستور کار شورای امنیت
۶۳	۱-۲- دیدگاه‌ها: مختصر در روش مقابله با تغییرات آب و هوایی در شورای امنیت
۶۵	۲- تغییرات آب و هوا: از امنیت بین‌المللی تا امنیت انسانی
۶۶	۱-۲- تفسیر انسان‌محور از صلح و امنیت بین‌المللی
۷۱	۲-۲- بسط مفهوم امنیت بین‌المللی به امنیت انسانی
۷۵	بخش ۳
۷۵	۱- آثار تغییرات اقلیمی بر حقوق بشر
۷۶	۱-۱- حقوق مدنی، سیاسی
۷۶	۱-۱-۱- حق حیات
۷۸	۱-۱-۲- حق برخورداری از هوای پاک
۸۰	۲-۱- حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۸۰	۱-۲-۱- حق تعیین سرنوشت
۸۱	۲-۲-۱- حق دسترسی به غذا
۸۳	۳-۲-۱- حق دسترسی به آب و بهداشت
۸۴	۴-۲-۱- حق بر سلامت
۸۵	۵-۲-۱- حق مسکن
۸۶	۶-۲-۱- حقوق پناهندگان زیست محیطی
۸۸	۷-۲-۱- حق صلح
۸۹	۸-۲-۱- حق توسعه

فصل سوم: پدیده فناوری‌های نوین.....	۹۱
بخش ۱.....	۹۳
۱- فناوری‌های مربوط به تغییرات آب و هوایی.....	۹۳
۲- موافقت‌نامه ترپس و انتقال فناوری.....	۹۸
۳- انتقال فناوری در کنوانسیون‌ها و اسناد بین‌المللی مرتبط با آب و هوا.....	۱۰۱
۱-۳- بند نخست: کنوانسیون ساختاری ملل متحد در خصوص تغییر آب و هوا.....	۱۰۲
۲-۳- بند دوم: پروتکل کیوتو.....	۱۰۴
۳-۳- بند سوم: موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری (ترپس).....	۱۰۵
۴-۳- بند چهارم: برنامه عمل بالی.....	۱۰۹
بخش ۲.....	۱۱۱
۱- تغییرات اقلیمی در فناوری‌های نوین.....	۱۱۱
۲- مصادیق فناوری‌های نوین.....	۱۱۳
۱-۲- پدیده هارپ.....	۱۱۴
۲-۲- برخی از کاربردهای درپ.....	۱۱۷
۳-۲- سلاح‌های الکترومغناطیسی.....	۱۱۸
۴-۲- باروری ابرها.....	۱۱۹
۵-۲- مطالعه و دیدبانی وضعیت لایه ازن جو.....	۱۲۲
۶-۲- کار برد مختلف فناوری نوین.....	۱۲۳
فصل چهارم: جامعه جهانی و مسأله تغییرات اقلیمی.....	۱۲۵
بخش ۱.....	۱۲۷
۱- رژیم حقوقی حاکم بر تغییرات آب و هوایی.....	۱۲۷
۱-۱- کنوانسیون چارچوبی سازمان ملل متحد در خصوص تغییرات آب و هوا ۱۹۹۲.....	۱۲۸
۲-۱- کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای: پروتکل کیوتو.....	۱۳۰
۳-۱- پیمان کیوتو.....	۱۳۱
۴-۱- اصول موافقت‌نامه کیوتو.....	۱۳۱
۵-۱- جزئیات موافقت‌نامه کیوتو.....	۱۳۲
۶-۱- خرید و فروش دفعات.....	۱۳۳
۷-۱- بازیابی پروتکل کیوتو.....	۱۳۷
۲- نگاهی به توافق‌نامه تغییرات آب و هوایی پاریس.....	۱۳۸
۱-۲- عواملی که سرآغاز تلاش جامعه جهانی برای رسیدن به توافق پاریس شد.....	۱۴۱
۲-۲- عناصر اساسی توافق‌نامه برای کنترل اقدامات به جلو.....	۱۴۲
بخش ۲.....	۱۴۴
۱- مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در مقابل خسارت ناشی از تغییرات آب و هوایی.....	۱۴۴

- ۱-۱- مسئولیت و تعهدات دولت در قبال خسارت به محیط‌زیست ۱۴۵
- ۲-۱- مسئولیت دولت در قبال اعمال متخلفانه ۱۴۶
- ۳-۱- تعهدات دولت در قبال اعمال متع نشده در حقوق بین‌الملل ۱۴۷
- ۴-۱- مسئولیت بازیگران غیردولتی ۱۴۸
- ۵-۱- نقش هیئت بین‌الدولی تغییرات اقلیمی ۱۵۱
- ۲- راهبردهای حقوقی سازمان ملل متحد در رویارویی با تغییرات آب و هوایی ۱۵۲
- ۱-۲- تثبیت و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای ۱۵۳
- ۲-۲- سازگاری با پیامدهای تغییرات آب و هوایی ۱۵۴
- ۳-۲- استمرار توسعه پایدار دولت‌های در حال توسعه ۱۵۵
- ۳- شورای امنیت و صلاحیت آن در بررسی موضوع تغییرات اقلیمی ۱۵۷
- ۱-۳- نقش در کل سازمان ملل ۱۵۹
- فصل پنجم. تغییرات آب و هوایی و تهدید صلح و امنیت بین‌المللی ۱۶۱
- بخش ۱ ۱۶۳
- ۱- تبعات امنیتی راهبرد تغییرات آب و هوایی ۱۶۳
- ۱-۱- کمبود مواد سدایی راب، الم ۱۶۳
- ۲-۱- تأمین انرژی ۱۶۵
- ۳-۱- بیماری‌ها و بلایای طبیعی ۱۶۶
- ۴-۱- اختلافات مرزی ۱۶۷
- ۵-۱- مهاجرت اجباری ۱۶۸
- بخش ۲ ۱۷۰
- ۱- تهدیدات صلح و امنیت بین‌المللی ۱۷۰
- ۱-۱- تهدیدات امنیتی ناشی از حاکمیت شمالگان ۱۷۳
- ۲-۱- تهدیدهای امنیتی و زیست محیطی جنوبگان ۱۷۳
- ۳-۱- نقش جنوبگان در تنظیم آب و هوا و فرآیندهای زیست‌محیطی ۱۷۴
- ۴-۱- ادعاهای ارضی در جنوبگان ۱۷۵
- ۵-۱- نگرانی جامعه بین‌المللی از نظام معاهده جنوبگان ۱۷۶
- بخش ۳ ۱۸۰
- ۱- ارتباط پیامدهای تغییرات آب و هوایی با مخاصمه مسلحانه ۱۸۰
- ۱-۱- تغییرات آب و هوایی، تغییر در میزان بارشها و مخاصمات مسلحانه ۱۸۲
- ۲-۱- تغییرات آب و هوایی، بلایای طبیعی و مخاصمات مسلحانه ۱۸۶
- ۳-۱- تغییرات آب و هوایی، مهاجرت و مخاصمات مسلحانه ۱۸۸
- ۴-۱- تغییرات آب و هوایی، کمبود منابع و مخاصمه مسلحانه ۱۸۹

پیشگفتار

آب و هوا و تغییر آب و هوایی نقش مهمی را در شکل دادن به محیط زیست، منابع طبیعی، ساختارهای زیربنایی، اقتصاد و دیگر جنبه‌های زندگی در تمام کشورهای جهان برعهده دارد. پیش‌بینی می‌شود تغییرات بالقوه‌ای که در آب و هوا و سیستم‌های محیط‌زیستی مربوط به آن از طریق انسان ایجاد می‌شود و گزینه‌هایی که برای تعدیل یا تخفیف این تغییرات پیشنهاد شده است، پیامدهای مهمی در مسائل محیط‌زیستی، اقتصادی و اجتماعی برپا داشته باشد. تغییرات آب و هوایی از بزرگترین چالش‌های عصر حاضر می‌باشد که نتیجه آثار و فعالیت‌های بازیگران مختلف از جمله میلیاردها انسان، شرکت‌ها، دولت‌ها و مؤسسات بین‌المللی است که اثر جمعی بر محیط‌زیست را نادیده گرفته‌اند. در این میان پ‌چوب حقوق بشر گزینه‌ای مهم و ارزشمندی برای رسیدگی به این چالش محسوب می‌شود، چرا که پ‌چوب حقوق بشر می‌تواند به سه روش نقش هدایت‌گری را ایفا کند. نخست، به تعیین اهداف سیاست آب و هوایی کمک می‌کند. دوم، چارچوب حقوق بشر باید نسبت به شیوه‌ای که جامعه بین‌المللی به پرسش چگونه جهان باید مسئولیت مبارزه با تغییرات آب و هوایی را تقسیم کند، آگاهی رسانی کند و نهایتاً اینکه مردم از این حق برخوردار هستند تا نسبت به سیاست‌های آب و هوایی که بر زندگی‌شان تأثیر عمیق می‌گذارند، آگاهی می‌یابند. از این‌رو رسیدگی به چالش تغییرات آب و هوایی نیازمند توجهات جامعه جهانی بوده و سازمان ملل متحد به‌عنوان محرک بین‌المللی در تشویق و ترغیب کشورها جهت رسیدگی به موضوع تغییرات آب و هوایی با تدوین کنوانسیون تغییرات آب و هوا برای خط‌مشی تثبیت و سازگاری با تغییرات اقلیمی و پروتکل کیوتو برای کاهش گازهای گلخانه‌ای تدابیر حقوقی روبه تکاملی را ارائه داده است. هرچند تصویب این اسناد تأثیر زیادی بر رفع فقر فرهنگی در زمینه تغییرات آب و هوایی و همبستگی میان ملل متحد داشته است، اما با این همه نگرانی‌های ناشی از اجرای نمودن این اسناد وجود دارد.